

Универзитет у Београду
Филолошки факултет
16. март 2013. год.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Орган који је именовао Комисију:

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће Филолошког факултета на својој седници одржаној 27. фебруара 2013. године, образовало је Комисију за одобрење теме за израду докторске дисертације коју је Милица Марјановић, мастер, пријавила под насловом: *Полипрефиксирани глаголи у српском језику*.

2. Састав Комисије:

Др Рајна Драгићевић, ванредни професор за научну област савремени српски језик; датум избора у звање: 14. април 2008. год; запослена на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Др Божо Ћорић, редовни професор за научну област историја српског језика; година избора у звање: 1995; запослен на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Др Весна Ломпар, доцент за научну област савремени српски језик, датум избора у звање: 2011; запослена на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

II. БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Милица Марјановић је рођена 30. 6. 1981. у Књажевцу, где је завршила основну и средњу школу. На Филолошки факултет у Београду уписала се 2000. године и завршила је групу за српски језик и књижевност јуна 2006. године. Мастер рад под називом *Глаголи рађања и умирања у српском језику* одбранила је 24. 10. 2008. У Институту за српски језик запослена је од децембра 2006. као обрађивач приправник, а од децембра 2009, као обрађивач сарадник на пројекту израде вишетомног *Речника српскохрватског књижевног и народног језика*.

III. БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. „Етноними са негативном експресивном конотацијом“. – *Зборник радова поводом шездесет година Института за српски језик*, II, Београд, 2007, 109–118.
2. „Маркирана значења глагола умирања“. – *Савремена проучавања језика и књижевности*, година I, књига 1, Зборник радова са I научног скупа младих филолога Србије одржаног 14. фебруара 2009. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, Крагујевац, 2009, 237–245.
3. „Фразеологизми са лексемом Влах“. – *Језик, књижевност, идентитет* – језичка истраживања, зборник радова, Ниш, 2009, 94–102.
4. „Називи шара и мотива у српском народном везу“. – *Дијалекат – дијалекатска књижевност*, Зборник радова са научног скупа одржаног у Лесковачком културном центру 25. и 26. септембра 2008. године, Лесковац, 2009, 228–232.
5. (у коауторству са Наташом Марковић) „Мотивисаност једног типа зоонима у српском језику“. – *Узданица*, VII/1, Јагодина, 2010, 35–47.
6. (у коауторству са Владаном Јовановићем и Наташом Марковић) „Семантичке и граматичке аспекте лексикографичке обработке зоонимов у словаре тезаурусног типа“. – *Лексикографијата во европското културно пространство*, Велико Търново, 2010, 158–159.
7. (у коауторству са Наташом Марковић) „О језичким иновацијама у публицистичком стилу на примерима наслова из дневне штампе“. – *Jezik, književnost, promene, jezička istraživanja, zbornik radova*, Niš, 2010, 29–40.
8. „Лексикографско представљање лексема које означавају натприродна бића у дескриптивним речницима српског језика“. – Зборник радова са научног скупа младих *Савремена проучавања језика и књижевности* III/1, Крагујевац, 2011, 101–107.
9. (у коауторству са Наташом Миланов) „О погрдним називима за човека у општем речнику српског језика“. – Зборник са научног скупа *Единадесети полско-български колоквиум*, Пловдив, Бугарска, 2011, 534–540.
10. „Лексикографски поступци у речницима Јакше Динића“. – Зборник радова са научног скупа *Дијалекат – Дијалекатска књижевност*, Лесковац, 2011, 212–220.
11. „Семантика глаголског префикса *пре-* у српском језику“. – Зборник радова са научног скупа младих *Савремена проучавања језика и књижевности* III/1, Крагујевац, 2012, 101–112.
12. (у коауторству са Наташом Миланов) „О англицизмима из сфере информатике и могућностима њихове адаптације“. — Зборник радова са научног скупа (Пале, 21–22. мај. 2011.) *Наука и идентитет*, Књига 6, том 1, Универзитету у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, Пале, 2012, 295–303.

Објављени прикази:

1. „Српски језик у (кон)тексту, Књига I – зборник радова са научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 26. и 27. октобра 2007. године“. – *Наш језик*, XXXIX/1–4, Београд, 2008, 123–128.
2. „Српски језик XIV/1–2, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика“. – *Наш језик*, XXXX/1–4, Београд, 2009, 122–125.

3. „Српски језик (норма и пракса), Рада Стијовић“. – *Наш језик*, XLI/1–2, Београд, 2010, 51–54.
4. „Зборник радова Језик, књижевност, промене: језичка истраживања“. – *Наш језик* XLII/1–2, Београд, 2011, 75–77.

IV. ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидаткиње, Комисија сматра да Милица Марјановић испуњава потребне услове за израду докторске дисертације.

V. ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложена др Рајна Драгићевић, ванредни професор Филолошког факултета у Београду, са Катедре за српски језик и јужнословенске језике.

Библиографија ментора са најмање пет јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација:

1. *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику (творбена и семантичка анализа)*, Београд, 2001: Институт за српски језик САНУ, нова серија, књ. 18.
2. *Лексикологија српског језика*, друго издање, Београд, 2010: Завод за уџбенике.
3. *Семантичко-деривациони речник*, свеска 2: човек – унутрашњи органи и ткива, психофизиолошка стања и радње, психофизичке особине, сродство, редакторке: Д. Гортан-Премк, В. Васић и Р. Драгићевић, Нови Сад, 2006: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику.
4. Актуелна питања науке о творби речи (на материјалу радова Комисије за творбу речи Међународног славистичког комитета), *Научни састанак слависта у Вукове дане* 36/3, 2008, 61–71.
5. Статус деривационих односа у лексикологији, *Славистика*, књ. XIII, 2009, 89–94.
6. Словообразовательные иновации с точки зрения исследования деривационных гнезд сербского языка, *Новые явления в славянском словообразовании, система и функционирование* (доклады XI Международной научной конференции Комиссии по славянскому словообразованию при Международном комитете славистов), под ред. Е. В. Петрухиной, Москва, 2010: Издательство Московского университета, стр. 148–163.

7. Просте речи и њихови деривати у тексту у српском језику, *Słowotwórstwo słowiańskie: system i tekst*, Prace Komisji Słowotwórczej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów, Seria 13, pod red. Jerzego Sierociuka, Poznań, 2012: PTPN, 133–141.

8. Глаголи са два префикса у српском језику с освртом на стање у другим словенским језицима, (рад за Конгрес слависта у Минску, *Зборник Матице српске за славистику*, у штампи).

Комисија сматра да др Рајна Драгићевић испуњава услове за ментора ове докторске дисертације, за области *лексикологијаи творба речи*.

VI. ОЦЕНА О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1. Оцена формулације назива тезе (наслова):

Будући да ће се Милица Марјановић у својој докторској дисертацији бавити глаголима са два или више префикса на материјалу српског језика, може се констатовати да наслов није ни преширок, а ни преузак и да одговора теми докторске дисертације.

Комисија закључује да је радни наслов тезе: *Полипрефиксирани глаголи у српском језику* прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. Оцена предмета (проблема) истраживања:

Предмет анализе у докторату Милице Марјановић биће полипрефигирани глаголи у савременом српском језику. Под полипрефигираним глаголима подразумевају се они глаголи у чијој се морфемској структури могу издвојити два или више префикса. У раду ће бити представљене морфолошке и семантичке особине полипрефигираних глагола, приказати се могућности комбиновања префикса којима се образују, као и промене у глаголском виду и роду које настају приликом процеса полипрефиксације.

Грађу за докторат чини око 700 полипрефигираних глагола које је Милица Марјановић ексцерпирала из *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* (Речник САНУ) до речи *оцарити*. Грађа од *оцарити* до слова *Ш* ексцерпирана је из *Речника српскохрватског књижевног језика* (Речник МС). Корпус је допуњен и грађом из необјављених обрада Речника САНУ, која укључује полипрефигиране глаголе којима јело- први префикс у линеарном реду. Укључена је и лексика ограничене употребе, у речницима маркирана различитим квалификаторима: покр.

(покрајинско), нар. (народно), необ. (необично) итд. Анализираће се и глаголи код којих се после префикса јавља и сегмент *не-*: *занемоћи, изненадити, изнев(ј)ерити* и сл.

У грађи се својим бројем истичу глаголи са два префикса, као и изванредан број глагола са три префикса (*испоразбијати, исподолазити, пораспродавати* итд). Забележена су и два глагола са четири префикса: *поисприпов(иј)едати* (Речник МС) и *поиспрепродавати* (Тошовић 2010).

Милица Марјановић ће се у раду ослањати на традиционалну граматiku и достигнућа српске граматике у морфологији и творби речи. Интересовање за префиксе у српској науци се јавља доста касно. Маретић их спомиње као „приједлоге“, а тек код Белића (1949) наилазимо на термине „предметак“ или „префикс“. Маретић (1899: 382) даје основни инвентар глаголских префикса и тај се списак није битније мењао ни до данас: *до-, из-, за-, на-, над-, о(б)-, од-, по-, под-, пре-, при-, про-, раз-, с(а), у-, уз-*. Још додаје *мимо-* и *пред-*. Исти списак налазимо и код Белића и Стевановића. Бабић је постојећи број глаголских префикса проширио на 27 префикса. Посебних студија о глаголским префиксима нема много у српској науци (Грицкат 1966, 1967; Московљевић 1933; Ивић М. 1982; Кликовац 1998), а још мање има радова о полипрефиксацији (Тошовић 2010 и Терзић А. 1997).

Глаголе са више префикса први пут спомиње Белић (1949: 313–317). О односу између префикса у полипрефиксираним глаголима он каже да се „нов префикс управља према значењу глагола са једним префиксом, а не према самој префиксу“ (313). Као део „двојних префикса“, по Белићу, могу се употребити сви префикси сем *до* (он префиксе пише без цртице). О њиховом значењу наводи да обично имају улогу перфектизације, али могу имати и своје основно значење и за сваки префикс одређује значење. Белић спомиње и глаголе са три „предлога“ и напомиње да је то поступак додавања „предлога испред глагола који већ има два предлога“ (317). У тој функцији он налази само три префикса: *из, над* и *по*. У каснијим граматикама не налазимо информације о глаголима са више префикса. Бабић (1986: 479) врло кратко само наводи могућност да се префигира већ префигирани глагол и да тако настају најчешће дистрибутивни глаголи изведени префиксима *из-* и *по-* од имперфективизираних глагола. Тек им Клајн (2002: 286–290) даје значајније место у анализи. У творби двопрефиксалних глагола Клајн разликује два случаја (2002: 286–287). У првом, чешћем, случају први префикс је додат глаголу који и сам садржи префикс, што значи да творбена граница пролази између њих, нпр. *исподвлачити*. Овакви глаголи су веома слични једнопрефиксалним глаголима. Други случај представљају прави двопрефиксални глаголи у којима се оба префикса равноправно комбинују са основом, дајући значење које ни један ни други сам за себе не би могли имати, нпр. *испоставити, предомислити се, успоставити* и сл. Он каже да се ова два типа не могу доследно разграничити, да има много прелазних случајева и да је тешко одредити колико први а колико други префикс доприноси значењу. Клајн даје преглед значења сваког префикса који се може јавити као први у двопрефиксалним глаголима. Он каже да се сви префикси могу наћи у позицији првог префикса, а да су најплоднији префикси *из-* и *по-*, оба у дистрибутивном (мултипликативном) значењу (Клајн 2002: 287). У двопрефиксалне глаголе он убраја и глаголе код којих се после префикса јавља сегмент *не-*: *занемоћати, пренеразити, унередити* и сл.

О глаголима са два префикса у српском језику објављена су само два рада: Тошовић (2010) и Терзић (1997), а рад Рајне Драгићевић је још увек у штампи. Тошовић пише о семантици глагола са више префикса. У раду је формалној и семантичкој анализи подвргнуто 536 глагола и представља се заступљеност значења. Аутор у процентима изражава добијене резултате и закључује да је код највећег броја глагола уочено значење дистрибутивности 44,05%, затим елиминисање 17,47%, трансформација 4,83%, простор 4,28%, интензивност 4,28%, додавање 4,28%, наднормативност 3,90% итд. Терзић (1997) у свом раду истражује творбено-семантичке карактеристике и употребу глагола са „префиксалном групом“ *пона-* и упоређује руски и српски језик.

Што се тиче шире словенске слике, постоји истраживање у Русији (Ройзенон 1974), али се чини да је највише интересовања за глаголе са више префикса било у бугарској лингвистици (између осталих, Истраткова 2004 и необјављена докторска дисертација А. Атанасове).

Префикси се убрајају у творбене морфеме, они углавном модификују лексичко значење мотивног глагола тако што га сужавају и конкретизују. Префикси се могу додавати глаголима који по свом постанку могу бити девербативи или деноминативи, такође, могу се додавати и на везане основе.

Милица Марјановић ће анализирати глаголе с формалне и ономасиолошке тачке гледишта. С формалне тачке гледишта испитаће се оба начина творбе полипрефигираних глагола: случајеви где се префикси налазе само у контактної позицији, тј. где су префикси додавани сукцесивно као и случајеви у којима се префикси додају истовремено на мотивни глагол. Представиће се могућности комбинције префикса, њихова значења и продуктивност. С ономасиолошке тачке гледишта испитаће се ком ономасиолошком типу припадају полипрефигирани глаголи: модификационом или мутационом. С тим у вези, анализираће се колико се значење полипрефигираног глагола мења у односу на значење мотивне основе и колико на ту промену утиче друга, а колико трећа префиксација. Обратиће се пажња и на полипрефигиране глаголе код којих се два пута јавља исти префикс и какав утицај то има на значење глагола (*попогледати*, *поисподизати*). У оквиру анализе семантичких карактеристика полипрефигираних глагола задатак Милице Марјановић биће да представи значења префикса у саставу полипрефигираних глагола. Пажњу ће посветити и проучавању парадигматских односа међу значењима префикса (синонимија, антонимија). Посматраће и проблем семантичког спајања различитих префикса. На семантику полипрефигираног глагола велики утицај има редослед додавања префикса, па ће и то бити једно од постављених питања у анализи.

Префикси имају важан утицај на глаголске категорије рода и вида, па ће се посебна пажња у раду посветити утицају друге и треће префиксације на ове категорије.

Комисија закључује да предложени предмет истраживања својом сложености, актуелношћу и значајем заслужује да буде предмет докторске дисертације.

2. Библиографија прелиминарних истраживања:

Кандидаткиња је приложила прелиминарни списак литературе који се састоји из 8 библиографских јединица, релевантних за почетак истраживања:

Атанасова Атанаска, *Полипрефигирани глаголи в съвремени български книжовен език* (автореферат).

Белић, Александар, *Савремени српскохрватски књижевни језик. II део: Наука о грађењу речи*, 1949, Београд.

Грицкат, Ирена, *Префиксација као средство граматичке (чисте) перфективизације*, Јужнословенски филолог XXVII, 1966, 185–223.

Грицкат, Ирена, *Шта даје за проучавање глаголске семантике чиста (граматичка) перфективизација путем префиксације*, Наш језик XVI, н.с., 1967, 119–126.

Крумова Лилия, „Засемантик тана представката из по-илексикографското представяне на образуваните с нея глаголи.“ *Въпроси на съвременната българска лексикология и лексикография*, София, 1986: БАН, 81–90.

Тошовић, Бранко. „Нанизывание приставок в сербском, хорватском и бошняцком языках.“ у: Branko Tošović, Arno Wonisch (Hg/Ur.), *Srpskipogledina odnose izmeđusrpskog, hrvatskog i bošnjačkog jezika*, Graz, Beograd, 2010, 1/2, 107–120.

Терзић, Александар, *Структурно-семантичке карактеристике глагола са префиксалном групом пона- у руском и српском језику*, Научни састанак слависта у Вукове дане, 26/2, 1997, 309–320.

Istratkova, V. On multiple prefixation in Bulgarian:

<http://www.ub.uit.no/baser/septentrio/index.php/nordlyd/article/view/71>

3. Циљеви истраживања, хипотезе и очекивани резултати:

Циљ докторске дисертације Милице Марјановић јесте да се опише и анализира један формални тип глагола који у српској литератури није довољно проучен. Посебна пажња посветиће се начинима творбе полипрефигираних глагола и анализи спојева префикса који се могу посматрати као сложени префикси, тј. префикси који чине морфолошко и семантичко јединство. Основни циљеви јесу да се проуче семантичке особине и могућности комбиновања префикса, да се покаже који су префикси

најпродуктивнији, као и да се изуче парадигматски односи између префикса. Циљ је и да се покаже утицај другог и трећег степена префиксације на категорије глаголског вида и рода.

4. План рада:

Прво ће се извршити класификација глагола према префиксима, а затим ће се префикси представити према продуктивности. Префикси могу бити продуктивни и слабо продуктивни. Ексерпирани материјал је показао да су у позицији првог префикса у линеарном реду најзаступљенији префикси *из-* и *по-*.

Грађу чине глаголи из савременог српског језика, али је укључена и грађа која је хронолошки, територијално или стилски маркирана.

Грађа ће бити анализирана са синхронијског становишта. У истраживању ће бити извршена формална, граматичка и семантичка анализа полипрефиксираних глагола. Као основа за класификацију грађе користиће се префикс који се први јавља у линеарном реду, а затим ће се тако класификована грађа анализирати по више критеријума. Осим настанка, биће анализиран однос полипрефиксираних глагола и мотивног глагола. Творбени типови пролипрефиксираних глагола ограничени су бројем префикса који учествују у творби нових глагола. Показаће се које су семантичке особине префикса, могућности њиховог комбиновања, утврдиће се њихова продуктивност и анализираће се њихови парадигматски односи. Анализираће се и продуктивни и мање продуктивни префиксе. На крају, проучиће се утицај полипрефиксације на глаголски вид и род.

5. Методе истраживања:

Истраживање ће се методолошки ослонити на већи број савремених метода у семантичким истраживањима (нпр. компоненцијална анализа, дескрипција грађе), али ће се користити и већи број статистичких процедура, као и метода творбе речи.

VII. ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА:

На основу наведених података о кандидаткињи, Комисија констатује да је Милица Марјановић, мастер, подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области лексикологије и творбе речи.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је др Рајна Драгићевић подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнесеног, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата Милице Марјановић, мастера, и предложене теме докторске дисертације: *Полипрефиксирани глаголи у српском језику*, а да се за ментора именује др Рајна Драгићевић, ванредни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

Др Рајна Драгићевић, ванредни професор

Др Божо Ћорић, редовни професор

Др Весна Ломпар, доцент